



## Esittelyssä yhdistyksen uusi puheenjohtaja



Otin vastaan TLY:n puheenjohtajan tehtävät vuodenvaihteessa ja yritän sovittaa itseni Miksun suuriin saappaisiin. Kiitokset vielä kerran hänelle erinomaisesti hoidetusta puheenjohtajuudesta. Samoin kiitokset Emmalle kymmenen vuoden hallitustyöskentelystä. Saatan olla ainakin nuorille jäsenillemme hieman tuntematon kalkkis, joten kerron vähän itsestäni ja omasta harrastuksestani: olen viettänyt lapsuuteni Hirvensalossa, joka siihen aikaan oli vielä täyttä maaseutua lehmäin ja hevosineen. Luonto oli siis koko ajan lähellä. Varsinaisen kipinän lintuihin sain, kun kummitätini antoi minulle joululahjaksi K. E. Kivirikon kaksiosaisen Suomen Linnut – teoksen. Lehi-kaisen Esa on kertonut saman kirjan olleen hänenkin inspiraattorinsa. Lintujen tunnistus oli aluksi vaikeaa, opastavia kavereita ei ollut, ja vain aivan tavallisimmat linnut kuten variksen, harakan, kottaraisen, haarapääskyn, västäräkin ja muutaman muun

tunsin ennestään. Pikkuhiljaa lajituntemus laajeni vaikka ei tuo Suomen Linnut mikään kenttäopas ollutkaan. Hirvensalo oli siihen aikaan linnustoltaan aivan erilainen kuin nykyisin. Tuulihaukkoja lepatteli joka pellon päällä, isokuovi pesi monella lehmälaitumella, teeren pulina kuului keväisin eikä peltopyyparvenkaan yhyttäminen ollut mahdotonta. Itsestä tuntui hienolta, kun oppi tuntemaan metsäkivisen laulun tai tiltaltin tiputuksen. Ensimmäiseksi kenttäoppaakseni hankin Leo Lehtosen lintukirjan ja kun muutamaa vuotta myöhemmin kaupoihin ilmestyi Europas Fåglar, jossa oli peräti värikuviakin, oli se tietysti heti hankittava. Oppikoulusta, Turun Lyseosta, löytyi sitten myös retkikavereita. Luontokerho Tähtimö oli siihen aikaan käytännössä lintukerho ja kerhon retket suuntautuivat ainakin Ruissaloon. Muutaman kerran tehtiin bussilla päiväretkiä Mietoistenlahdellekin. Muuten kulkupelinä olivat joko omat jalat tai polku-

pyörä. Polkupyörällä käytiin Mietoistenlahdella, Taivassalossa, Tapilanlahdella ja Mustfinnössä. Viikonloppuretkillä yövyttiin teltassa, eihän sitä nyt viitsinyt polkea yhden yösydämen takia Turkuun. Muutamana syksynä polki turkulaisporukka Yteriin kahlaajia katsomaan ja kerran teimme ystävänä Jouko Hakalan kanssa polkupyöräretken peräti Liminganlahdelle. Rengastusluvan sain muistaakseni vuonna 1959. Sitä ennen olimme jo rengastaneet muutaman linnun Turun Yliopiston konservattori Suormalan renkailla, temppu joka nykyisin olisi ehdottomasti kielletty. Rengastusmäärät ovat vaihdelleet vuosittain aika paljon. Sisämaan seurantapyyntiin olen osallistunut sen alusta asti. Tekun opettajan ollessani vietin säännöllisesti syysloman Jurmossa rengastellen. Viime vuosina rengastuksia on tullut vähän toista tuhatta vuodessa ja kontrolloja kai tuplasti tuo määrä.

Nykyisin retkeilen pääasiassa Yläneen metsissä ja soilla, en siis selvästikään ole kova bongari. Suomenpinnojeni määrän sentään pystyisin helposti laskemaan, mutta maailmanpinnojen laskeminen tuottaisi joskus. Huonosti olen kirjannut jopa entisten asuinpaikkojeni, USA:n, Ugandan ja Singaporen linnut. Ulkomaanmatkojenkin linnut löytyvät useimmiten vain lintukirjan lajikuvauksen viereen merkittynä päivämääränä ja kaikkia lajeja, esimerkiksi Ecuadorissa näkemistäni lukuisista kolibreista en ole vielä kaikkia edes lajilleen määrittänyt.

Tällainen tapaus siis olen. Hommani yritän kuitenkin hoitaa kunnialla. Ottakaa yhteyttä ja kertokaa mielipiteitänne siitä, miten yhdistyksen pitäisi toimia.

*Raimo Hyvönen*

# Kaarinan Järvelän kosteikko

Hannu Klemola



© Hannu Klemola

**Järvelän kosteikko Kaarinan Littoisissa on Turun seudun suosituimpia retkikohteita. Kosteikolla pesii monipuolinen linnusto, jonka lisäksi siellä levähtää runsaasti muuttolintuja. Nyt osin osmankäämikasvustojen peittämällä kosteikolla pesii uhanalaisia lintulajeja. Vielä kesällä 2008 paikalla oli valtaosan halkoma pelto, jossa pesi metsäviklo, tavi sekä muutamia pareja kiuruja ja niittykirvisiä. Kosteikkoa erottaa kaakkoiskulmastaan viereisestä Littoistenjärvestä vain kapea rakennettu kannas ja rantaluhta. Kosteikko onkin alempana kuin järven vedenpinta, ja on mahdollista, että sen paikalla on muinoin ollut suo tai muu kosteikko.**

Olen selvittänyt alueen linnustoa vuosina 2006 ja 2009–2011. Kaarinan kaupunki on tukenut linnustoselvityksiä, vuonna 2006 myös Liedon kunta. Järveläntien länsipuolen entisen pellon pinta-ala on noin 20,7 hehtaaria, josta nykyinen kosteikko peittää noin 12,3 hehtaarin alan. Kosteikko syntyi Kaarinan kaupungin omistamille pelloille keväällä 2009, kun ojien kautta järveen kulkeutuvien valumavesien pumppaaminen lopetettiin. Tulvapelto houkutteli heti vesilintuja ja kahlaajia. Tulvapellolta kehittyi heti ensimmäisenä kesänä luonnoiltaan monimuotoinen kosteikko, joka tarjoaa suojaisan pesimä-, lepäily- ja ruokailuympäristön monille lintu- ja muille

eliölajeille. Kaarinan kaupunki päätti ylläpitää kosteikkoa. Päätöksellä on ollut myös vesiensuojelullista merkitystä: hulevesien mukana järveen on kulkeutunut ravinteita ja erilaisia epäpuhtauksia. Kosteikolla tehtiin Kaarinan kaupungin toimesta kaivu- ja raivaustöitä talvella 2010/2011 ja 2011/2012. Kaivutöiden avulla osaa kosteikosta syvennettiin, jotta osmankäämin leviämistä ja kosteikon umpeenkasvua voitaisiin hillitä. Kaivumassoista kasattiin allikoiden keskelle saarekkeitä, joilla linnut pesivät ja lepäilevät turvassa maapedoilta. Kaupunki kunnostaa ja korjaa jatkossakin penkkoja ja syvänteitä mahdollisuuksien mukaan. Tiivistä savi-

maata tulisi kuljettaa kosteikolta pois ja näin mataloittaa ja loiventaa saarekkeitä. Alueen osmankäämikasvustoja voidaan myös rajoittaa leikkaamalla, murskaamalla tai rantoja äestämällä. Kaarina on muutenkin panostanut Järvelän kosteikkoon rakennuttamalla parkkipaikan ja penkan lintujen tarkkailua varten sekä selvityttämällä alueen luontoarvoja. Kosteikolle pystytetty myös tolppa, jonne on asetettu tuulihaukan- ja kottaraisen pönttö. Syksyllä 2011 kosteikon reunalta purettiin huonokuntoinen lato, jonka tilalle rakennetaan lintujen katselulavaa. Toiveissa on myös, että kosteikon eteläpuolinen kaupungin omistama metsä suojeltaisiin.

## Linnusto 2009–2011 – kosteikon lintuvesiarvo tasaantumassa

Pesimäkautena 2011 harvinaiset pesimälinnut kuten mustakurkku-uikku ja liejukana vahvistivat kantansa. Laulujoutsenen, heinätavi ja kaksi lapasorsaparia olivat samat kuin edellisvuonna. Kurki ja silkkiuikku, jotka yrittivät pesintää vuonna 2010, eivät edes yrittäneet pesintää v. 2011. Kurkipari kuitenkin vieraili edelleen kosteikolla. Kurjen pesintä keskeytyi edelliskesänä todennäköisesti häirinnän takia. Nokikanojen ja sinisorsien kanta taantui, mikä saattaa johtua viime vuosien kovista talvista Euroopassa.

Varpuslinnusto vahvistui, mikä näkyi ruokokerttusten (ei pesinyt lainkaan vuonna 2010) ja pajusirkun runsastumisena. Runsastumisen syynä ovat todennäköisesti umpeenkasvun myötä lisääntyneet sopivat pesimäympäristöt. Avomaiden pesijät vähenivät jo viime vuonna, eikä vähenemisestä havaittu enää 2011, sillä kiurun, niittykirvisen ja kahlaajien kanta ei muuttunut vuodesta 2010 vuoteen 2011. Kosteikolla pesi kesällä 2011 yhteensä 31 paria vesilintuja (31 paria v. 2009 ja 37 paria v. 2010), eli vesilintukanta taantui hieman viime vuodesta, mikä heijastuu yhdessä rantakanoihin kuuluvan nokikanan vähenemisen kanssa kosteikkolintujen kokonaisparimäärän laskuun kesällä 2011. Kosteikolta puuttuvat kalat, mikä on sen lintuvesiarvon kannalta myönteinen seikka, sillä kalat kilpailevat ravinnosta monien lintujen kanssa. Järvelän kosteikolta puuttuvat pesivinä tai lepäilevinä kalansyöjät, kuten koskelot, tiirat ja silkkiuikut. Kalaisan järven puolella pesii silkkiuikkuja, kalalokkeja ja tiiroja.

Kesällä 2011 rantakanoja pesi Järvelässä 11 paria (8 paria v. 2009 ja 16 paria v. 2010), ja pudotus

johtuu em. nokikananakannan taantumisesta. Sitä vastoin liejukana runsastui edelleen. Kahlaajakannassa ei ole tapahtunut muutoksia, eli parimäärä pysyi kymmenessä. Vuonna 2009 pesiviä kahlaajapareja oli yksitoista. Kahlaajakanta on ollut tasainen koko kosteikon historian ajan. Suurin muutos viime vuoteen on tapahtunut varpuslinnuissa: pesiviä kosteikko- ja avomaalajeja oli neljetoista paria, kun viime vuonna pareja oli seitsemän. Avomaiden pesijät vähenivät umpeenkasvun myötä jo viime vuonna, mutta umpeenkasvusta hyötyvät lajit runsastuivat vasta tänä kesänä. Kosteikon ensimmäisenä vuonna pesiviä varpuslintuja oli 12 paria. Uutena pesimälajina tavattiin pikkulepinkäinen.

Kosteikon linnuston kokonaisparimäärän kasvu on taittumassa. Kokonaisparimäärä oli vuonna 2011 yhden enemmän kuin vuonna 2010. Varsinaisten kosteikkolintujen lajimäärä on ollut varsin tasainen. Avomaalajien osalta kosteikon syntyyvuosi oli parimäärältään korkein, kun avonaista peltoa ja niittyä oli runsaammin. Nyt kiuru ja niittykirvinen ovat vakiintuneet yhteen pariin. Taulukkoon on otettu varsinaisten kosteikkolajien lisäksi kosteikon reunoilla pesivät avomaalajit, joista monet hakevat ruokansa kosteikolta. Tämän kesän kokonaisparimäärä on 71 paria, kun se viime vuonna oli 69 ja kosteikon historian ensimmäisenä vuonna 2009 pareja oli 63. Yhteensä kosteikko- ja avomaalajeja on ollut vuosittainen ehkä hieman yllättäenkin 22 lajia, vaikka lajistossa on tapahtunut muutoksia.

Suurin muutos vuonna 2011 on ollut lepäilevien kahlaajien määrän väheneminen. Kosteikoilla viihtyvistä lajeista liro on hyvä esimerkki: syysmuutolla

2009 laskettiin enimmillään 300, viime vuonna 2010 128 ja tänä vuonna 2011 vain 26 liroa. Myös muut viklot, suokukot, tyllit ja sirrit ovat vähentyneet ja monista kahlaajista tehdään havaintoja enää satunnaisesti. Poikkeuksena on vesipääsky, joka hakee ruokansa pinnalta syvästäkin vedestä, ja viime vuonna vesipääsky oli ennätysrunsa. Kahlaajamäärien laskun tärkein syy lienee kosteikon kaivutöiden ja umpeenkasvun myötä vähentyneissä matalissa rannoissa. Myös ravintotilanteessa on voinut tapahtua muutoksia. Myös hyönteisravintoa kosteikolta hakevien lajien kuten pääskyjen, naurulokkien sekä västäräkkien määrät olivat aiempaa vaatimattomampia. Pikkulokkia ei tänä vuonna havaittu enää lainkaan. Ehkä myös sopivan hyönteisravinnon tuotto on vähentynyt kosteikon umpeenkasvun myötä. Myös säätiloilla suhteessa muuttoajankohtiin on luonnollisesti vaikutusta lintukertymien syntyyn ja suuruuteen.

Kosteikko tarjoaa elinpiirin lukuksille muille eliölajeille. Alueella lisääntyvät sammakko, rupikonna, vesilisko ja viitasammakko, joka oli erityisen runsas viime vuonna. Myös Turun seudun uudistulokas mölysamakko esiintyy jo mahdollisesti kosteikolla. Erityisesti sudenkorentolajistosta on saatu havaintoja ja mm. verikorento esiintyy paikalla.

Tahdon lausua kiitokset vakioikävijöille, joilta olen saanut käyttööni havaintoja raportteihini. Turun lintutieteelliseltä yhdistykseltä on saatu lupa Tiira-tietokannassa olevien havaintojen käyttöön. Erityiset kiitokset monenlaisesta tuesta Kaarinan kaupungille ja ympäristöpäällikkö Jouni Saariolle sekä Jarmo Bomanille, jonka kanssa on ilo ollut keskustella kosteikon linnustosta ja parimäärästä.



## Pesivät lajit vuonna 2011

### Laulujoutsen (*Cygnus cygnus*)

Laulujoutsen pesii vuosittain. Vuosina 2009 ja 2010 pesäkumpu sijaitti vanhan valtaojan vierisellä vanhalla maakummulla, mutta keväällä 2011 pari siirtyi huhtikuun puolivälissä rakentamaan pesäkumpua uuteen paikkaan kosteikon lounaiskulmaan. Hallitsevan parin lisäksi kosteikolla vieraillee alkukeväänsin kierteleviä pikkuparvia tai kihlapareja, jotka hallitseva pari kuitenkin ajaa pois. Joutsenet viihtyvät myös järven puolella, jossa poikue vieraillee loppukesästä myöhäissyyskuun saakka päivittäin. Vuonna 2009 pari sai kuusi ja vuonna 2011 neljä poikasta. Kesällä 2010 pesintä epäonnistui.

### Heinätavi (*Anas querquedula*)

Heinätavipari nähtiin jo ensimmäisenä kesänä kosteikolla, ja pesintä varmistui kesällä 2010 ja 2011. Lajin pesintä on varmistettu viime vuosina Varsinais-Suomessa ani harvoin.

Keväisin kosteikolla on nähty muutolla toinenkin pari. Koiraan puvun muutoksia on päässyt seuraamaan kesällä sulkasatoaikaan, ja nuoria heinätaveja näkyy syyskuun lopulle saakka.

### Tavi (*Anas crecca*)

Taveja pesii vuosittain viisi paria. Laji on tavallinen myös muuttoaikoina ja on yksi kosteikon runsaslukuisimmista lajeista.

### Sinisorsa (*Anas platyrhynchos*)

Sinisorsa on yksi kosteikon tavallisimmista lajeista, joita pesii vuosittain kymmenkunta paria. Lisäksi järven puolella pesivät parit uittavat poikasiaan kosteikolle ruokailuun.

### Lapasorsa (*Anas clypeata*)

Lapasorsa on hyvän lintuveden tunnuslaji, joka pesii kosteikolla vuosittain 1–2 parin voimalla.

### Tukkasotka (*Aythya fuligula*)

Tukkasotkia pesii sekä kosteikolla että järvellä vuosittain 1–2 paria.

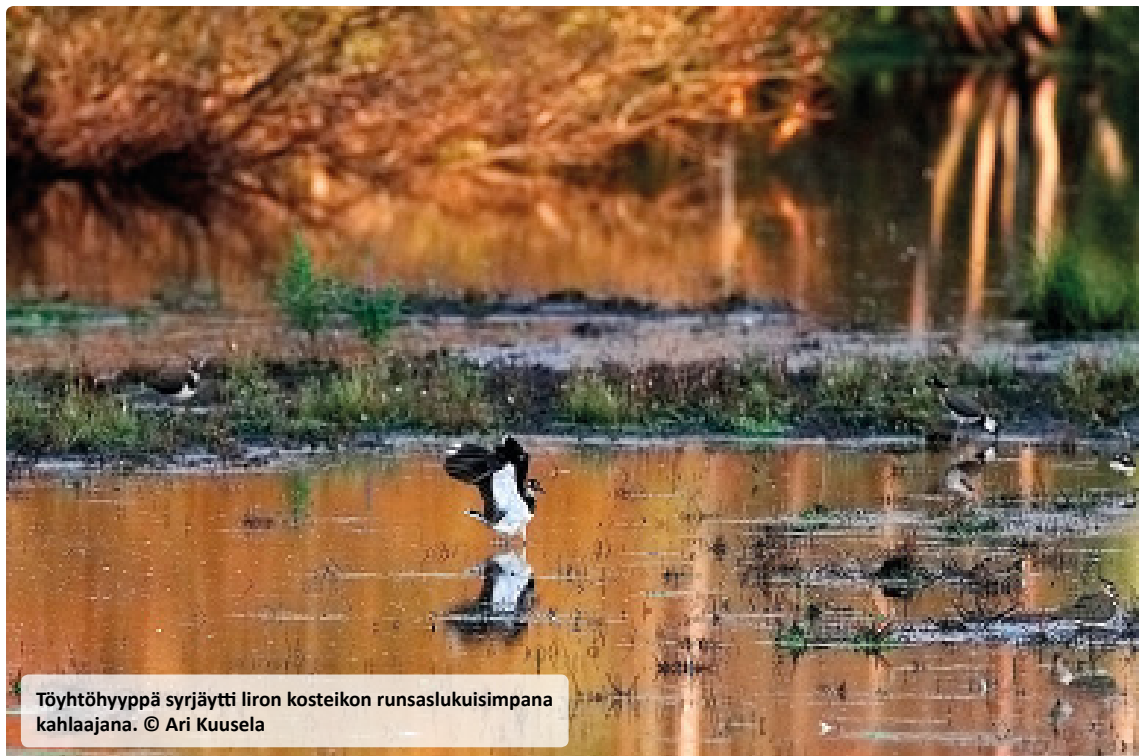
Koska laji on myöhäinen pesijä, tukkasotkapoikueet uivat esille vasta heinäkuussa. Muuttoaikojen määrät ovat vähäisiä; matala ja pienialainen kosteikko ei kerää suuria sukeltajatorsamääriä.

### Telkkä (*Bucephala clangula*)

Telkkä on yksi näkyvimmistä ja tavallisimmista lajeista kosteikoilla. Parimäärän arviointi on hankalaa, ja kosteikon sekä järven telkkäkanta muodostaakin kokonaisuuden, jossa poikueet siirtyvät ravinnon perässä järveltä kosteikolle. Järven rannoilla on runsaasti telkänpönttöjä. Tukkasotkan tavoin telkkiäkään ei muuttoaikoina nähdä suuria määriä.

### Mustakurkku-uikku (*Podiceps auritus*)

Mustakurkku-uikun nykykanta kosteikolla on merkittävä. Ensimmäiset mustakurkku-uikut saapuvat huhtikuun lopulla. Pesänrakennus alkaa heti lintujen saavuttua, ja pesimäkanta on koossa toukokuun lopulla. Ensimmäisenä vuonna



Töyhtöhyppä syrjäytti liron kosteikon runsaslukuisimpana kahlaajana. © Ari Kuusela

kosteikolla pesi kaksi paria, toisena vuonna jo kymmenen ja kesällä 2011 pareja oli jo 13. Pesimämenestys on yleensä hyvä, mutta kesällä 2011 aivan kaikki parit eivät enää aloittaneet pesänrakennusta tai pesintä keskeytyi. Kosteikon lintutiheys on hyvin korkea, ja kilpailu elintilasta on kovaa ja pesien hajotamistakin on todettu. Ensimmäiset poikueet nähdään kesäkuun puolivälissä. Viimeiset aikuiset linnut nähdään yleensä jo heinäkuussa, ja viimeiset nuoret linnut viivyttelevät (tai voivat olla muuttaviakin) syyskuulle saakka.

#### **Kurki** (*Grus grus*)

Kurki yritti pesiä kosteikolla kesällä 2010, mutta haudonta keskeytyi todennäköisesti häirinnän takia. Pari ja yksinäinen lintu kuitenkin liikkui kosteikolla läpi kevään ja alkukesän ja yksinäinen kurki vielä joinakin päivinä tämänkin jälkeen syyskuulle saakka. Muuttoaikoina kurkia voi kosteikolta nähdä suuria muuttoja.

#### **Liejukana** (*Gallinula chloropus*)

Liejukana on yksi kosteikon vetonauloista. Missään muualla Varsinais-Suomessa lajiin ei pääse tutustumaan yhtä helposti. Laji saapuu huhtikuun puolivälissä. Linnut ovat keväällä hyvin äänekkäitä, mutta piilottelevia. Syksyllä puolestaan voi yhtä aikaa nähdä erikokoisia nuoria ja useita aikuisia liejukanoja. Kanta on kasvanut yhdellä parilla vuosittain, eli kesällä 2011 kosteikolla oli kolme paria, jotka kaikki onnistuivat pesinnässä. Liejukanat viipyivät nykyään kosteikolla pitemmälle syksyyn kuin aiempina vuosina.

#### **Nokikana** (*Fulicula atra*)

Nokikana saapuu varhain, ja pesimäkanta on vaihdellut 7–12 parissa. Ensimmäiset poikueet nähdään jo toukokuun lopulla, ja linnut viivyttelevät kosteikolla syyskuun lopulle saakka. Nokikana pesii myös järven puolella, jossa lajin ensipesintä todettiin vasta vuonna 2003.

#### **Pikkutylli** (*Charadrius dubius*)

Pikkutyllit asettuivat avoimelle kosteikkopellolle heti ensimmäisenä keväänä peräti kolmen parin voimin, mutta umpeenkasvun myötä parimäärä putosi yhteen heti toisena kesänä ja myös kesällä 2011 pareja oli vain yksi. Pari löysi pesäpaikan tuoreilta maakasoilta. Pikkutylli yrittää vuosittain pesiä myös Littoistenjärvellä, mutta hiekkarantojen pesinnät ovat jo etukäteen tuhoon tuomittuja. Laji saapuu huhtikuun lopulla, ja etenkin syksyisin kosteikolla levähtää myös muuttavia pikkutylyjä. Myöhäinen pikkutylli nähtiin 14.9.2010.

#### **Töyhtöhyppä** (*Vanellus vanellus*)

Töyhtöhyppän kannankehitys ja sen syyt ovat yhteisiä pikkutyllin kanssa. Ensimmäisenä vuonna kosteikon avomailla pesi jopa viisi paria, mutta vuosina 2010–2011 kanta on vakiintunut kolmeen pariin, ja nykyisin myös hyppät löytävät pesäpaikan kosteikolle kasatuista saarekeista. Ensimmäiset poikueet näh-



Aika ajoin hyvinkin näyttäneet luhtahuitit houkuttelivat lintuharrastajia ja -kuvaajia kauempaakin. © Ari Kuusela

dään kesäkuun alussa. Laji saapuu pesäpaikoilleen varhain heti huhtikuun alussa. Keväisin nähdään lähinnä pesiviä lintuja, mutta elokuussa paikalle kertyy kymmenien lintujen syysparvia. Laji onkin nykyään kosteikon runsaslukuisin kahlaaja, mutta jostakin syystä syysparvet viihtyvät kosteikolla vain elokuun lopulle saakka.

#### **Taivaanvuohi** (*Gallinago gallinago*)

Taivaanvuohi pesii vuosittain kahden parin voimin. Muuttoaikoinakin laji on tavallinen ja näkyvä lintu. Laji saapuu huhtikuun alussa, ja taivaanvuohet piilottelevat rantaniityllä myöhään syksyyn. Nähdyt määrät ovat kuitenkin varsin vaatimattomia.

#### **Punajalkaviklo** (*Tringa totanus*)

Punajalkaviklo kuuluu myös kosteikon pesimälinnustoon. Punajalkaviklo on pitänyt reviiiriä joka kevät, mutta onnistunutta pesintää ei ole vielä todettu. Laji saapui kesällä 2011 reviiirilleen vasta 10.5. Keväisin on nähty pesivien lintujen lisäksi

yksittäisiä lintuja, ja syysmuutolakin punajalkavikloja nähdään vain muutamia. Viimeiset syysmuuttajat nähdään jo heinäkuun lopulla.

#### **Metsäviklo** (*Tringa ochropus*)

Metsäviklo on yksi harvoista linnuista, jotka pesivät Järvelän pelloilla jo ennen kosteikkoa. Ensimmäisenä vuonna pesiviä pareja oli yksi, mutta kahtena viime vuotena kaksi paria. Pesintä on onnistuttu myös varmistamaan. Laji on näkyvä ja varsin runsaslukuinen myös muuttoaikoina. Kevätmuuton suurin kertymä on 10 lintua ja syysmuuton 16. Myöhäinen metsäviklo nähtiin 16.9.2011.

#### **Rantasipi** (*Actitis hypoleucos*)

Rantasipi pesii vuosittain. Mainittavia muutonaikaisia kertymiä ei ole havaittu. Viimeiset linnut nähdään jo elokuun puolella, vaikka järvellä rantasipejä näkyy säännöllisesti lokakuulle saakka.

#### **Niittykirvinen** (*Anthus pratensis*)

Niittykirvinen pesii kosteikon itä-

puolisella rantaniityllä. Vielä kesällä 2009 avoimmalla peltokosteikolla pesi kolme paria. Laji on tavallinen myös muuttoaikoina ja keväällä syksyä runsaampi.

#### **Pikkulepinkäinen** (*Lanius collurio*)

Pikkulepinkäinen pesi piilottelevasti ensi kertaa kosteikon reunapensaissa kesällä 2011. Aiempina vuosina on nähty vain syysmuutolla lepäileviä lintuja.

#### **Västaräkki** (*Motacilla alba*)

Västaräkkejä pesii kolme paria kosteikon reunoilla. Västaräkkejä kertyy kosteikolle myös muuttoaikoina, erityisesti syysmuuton aikana laji on runsas, ruokailuparvissa voi olla kymmeniä lintuja. Enimmillään on laskettu 130 yksilöä.

#### **Kiuru** (*Alauda arvensis*)

Kiurun tarina on samanlainen kuin niittykirvisellä. Ensimmäisenä vuonna kiuruja pesi kolme paria, mutta kahtena viime vuonna vain yksi pari avoimmalla itäosan

pellolla. Laji on harvalukuinen myös muuttoaikoina.

### Ruokokerttunen

(*Acrocephalus schoenobaenus*)

Ruokokerttunen on hyötynyt umpeenkasvusta. Kesällä 2011 revierejä oli jo neljä, kun edellisvuonna laji ei pesinyt lainkaan ja ensimmäisenäkin vuonna revierejä oli vain yksi, silloin vielä raivaamattomassa pajukossa. Laji saapuu toukokuun jälkipuoliskolla ja esiintyy kosteikolla myös syysmuuttoaikaan.

### Pajusirkku (*Emberiza schoeniclus*)

Pajusirkku saapuu jo huhtikuun alussa ja on ruokokerttusen tavoin hyötynyt umpeenkasvusta. Pareja oli kesällä 2011 neljä, kun kahtena aiempina vuonna pareja on ollut vain 1–2. Erityisesti syksyisin nähdään myös muuttomatkalaisia.

Myös kosteikon rantametsien linnusto on monipuolinen. Lajistoon kuuluvat pyy, kana- ja varpushaukka, uuttukyyhky, harmaapäätikka, käenpiika ja mahdollisesti myös pikkutikka. Varpuslinnuista alueella esiintyvät leppälintu, sirittäjä, tiltalti, pensaskerttu, mustapätkerttu, pyrstö- ja hömötiainen. Kesällä 2011 myös satakieli piti revieriä kosteikon länsipuolella. Satakieli on yleisesti Littoisten alueella yllättävän harvinainen vierailija, vaikka silmämääräisesti alueella on runsaasti sopivia rantametsiä. Kottaraisia pesii pöntöissä muutamia pareja, mutta muuttoaikoina laji on yllättävän vähälukuinen.

### Kosteikolla vierailevat Littoistenjärven pesimälajit

*Kanadanhanhi* yrittää pesiä Littoistenjärven saarissa vuosittain. Vilkas virkistyskäyttö häiritsee pesintäyrityksiä, ja yhtenä vuonna pesä hävitettiin tarkoituksella. Kosteikolle linnut eivät juuri laskeudu. Hallitseva laulujoutsenpari

häättää hanhet, kuten myös satunnaiset *kyhmyjoutsenet* nopeasti pois. Myös kyhmyjoutsen kuuluu järven pesimälinnustoon. *Meriharakka* pesii vuosittain järvellä, mutta kosteikolla meriharakoita on nähty vain muutaman kerran. *Kalalokki* pesii tavallisena järven rannoilla, mutta yksittäiset aikuiset linnut vierailevat keväisin ja kesäisin harvoin kosteikon puolella. Kesällä 2011 nähtiin kuitenkin kalalokkipari ja välillä kolmaskin lintu maakasoilla. Parin toinen lintu jopa mahdollisesti hautoi, mutta pesintäyritys kuitenkin epäonnistui. Myös muut isot lokit puuttuvat kosteikolta satunnaiskäyntejä lukuun ottamatta, vaikka ne esiintyvät säännöllisesti järvellä. Isoja lokkeja ei kuitenkaan pesi järvellä. *Kala- ja lapintiirat* puuttuvat myös käytännössä kosteikolta kokonaan, sillä siellä ei ole niiden ravintona käyttämiä kaloja. *Tervapääsky* pesivät ja saalistavat järven ympäristössä. Sopivilla matalapainekeleillä tervapääsky kertyvät satamäärin hyönteispyyntiin kosteikon ylle. Myös *haara- ja räystäspääsky* pesivät järven rannoilla erilaisissa rakennuksissa kuten rantasaunoissa.

### Muuttoaikojen vieraat

Kosteikko sulaa keväisin hitaammin kuin viereinen järvi. Esimerkiksi kylmänä keväänä 2011 sekä järvi että kosteikko olivat kuitenkin jäässä vielä huhtikuun lopulla. Ensimmäiset vesilinnut löytävät kuitenkin jo varhain järven sulana pidettävät hapetuspisteet ja pian myös kosteikon pinnalle sulavat lammikot. Ensimmäisinä pieniin suliin ilmestyvät sinisorsat ja tavit. Pian ne saavat seurakseen nokikanoja ja telkkiä. Pesivä laulujoutsenpari tarkistaa pesäkumpuaan vielä jäisellä kosteikolla jo maaliskuun puolella. Rantojen pälvipaikeille ilmestyvät ensimmäiset ras-

taat, niittykirviset ja västäräkit. Keväällä 2011 muuttolinnusto oli aiempia vuosia niukempaa, mikä johtui todennäköisesti kosteikon kunnostuksesta: matalat vesialueet supistuivat ja pohjan myllääminen vaikuttivat kasvillisuuteen ja pohjaeläimiin. Kahlaajille sopivien matalien vesialueiden väheneminen on pysyvämpi muutos, mikä näkyy erityisesti muuttomatalla ruokailevien ja lepäilevien kahlaajien määrissä. Sorsien muottonhuippu koetaan huhtikuun lopulla, jolloin taveja on laskettu enimmillään 175, sinisorsia 230, haapanoita 30 ja lapasorsia 15. Keväällä 2009 haapanapari viihtyi kosteikolla jopa kesäkuun alkuun saakka, mutta pesintää ei todettu. Vaarantunut jouhisorsa on täälläkin jo lähes harvinaisuus. Harmaasorsa on säännöllinen, mutta edelleen harvinainen. Toukokuussa sorsien määrät ovat usein jo vaatimattomia, muutamia kymmeniä yksilöitä, ja pesivien ja muuttavien yksilöiden erottaminen on hankalaa. Toukokuun lopulta alkaen kosteikolle alkaa kertyä sulkasadon ajaksi sorsia ja pieniä määriä muita vesilintuja, joukossa satunnaisesti uivelo tai punasotkia. Tavikoiraiden määrä vaihtelee suuresti, mutta enimmillään kesäkuun lopussa on laskettu satakunta koirasta. Vuonna 2011 sorsamäärät olivat kauttaaltaan kahta aiempaa vuotta matalampia, mikä näkyi myös kesän vaatimattomissa sulkasatokertymissä. Sopivilla matalapaineilla voi nähdä myös suuria määriä naurulokkeja, enimmillään 31.5.2009 lasketut 330 yksilöä. Naurulokki ei kuitenkaan pesi alueella. Pikkulokkeja nähdään pieniä määriä loppukeväästä. Myös pääskyjä kerääntyy erityisesti alkukesästä suuria määriä, kuten 3.6.2009 650 haara- ja 250 räystäspääskyä. Törmäpääskyt ovat säännöllisiä, mutta vähälukuisia pääskyparvissa. Myös kahlaajamuuttoa pääsee seuraamaan Järvelässä. Enimmillään



Järvelän kosteikolla käy päivittäin kymmeniä lintujen tarkkailijoita. © Hannu Klemola

on laskettu 4 punajalkavikloa, 9 metsävikloa, 4 mustavikloa, 11 valkovikloa, 75 liroa ja 19 lapinsirriä. Suokukko on keväällä harvinainen. Ehkä hieman yllättäen harvat jänkäkurrpahavainnot keskittyvät kevääseen, vaikka laji varmastikin piilottelee syksyisin kosteikon rantaniityillä. Syksyllä on laskettu enimmillään 12 pikkutylliä, 7 tylliä, 78 hyppää, 40 taivaanvuolta, 6 punajalkavikloa, 17 mustavikloa, 23 valkovikloa, 14 metsävikloa, 16 lapinsirriä, 40 suosirriä, 3 pikkusirriä, 4 kuovisirriä, 72 suokukkoa, 9 mustavikloa, 21 valkovikloa ja 300 liroa. Muuttoaikojen vähälukuisista varpuslinnuista kosteikon reunoilla mainittakoon kangaskiuru, sinirinta, pensas- ja kivitasku, rytkerttunen, lapinkirvinen ja puna- varpunen. Keltävästäräkin kevät-

muutto on nopeasti ohitse toukokuun puolivälissä, enimmillään lintuja on laskettu parisenkymmentä. Syysmuutto kestää pitempään, mutta lepäilevien lintujen määrät ovat pienempiä kuin keväällä. Laji on runsastunut kosteikolla vuosi vuodelta. Syksyiset vesilintumäärät voivat olla korkeita: 290 sinisorsaa, 77 haapanoita, 22 lapasorsaa. Haapanoita nähdään syksyisin vähän. Petolinnuista nähdään säännöllisesti pesivienkin kana- ja varpushaukkojen lisäksi nuolihaukkoja ja satunnaisesti ampu-, ruskosuoja ja hiirihaukkoja. Muuttoaikoina kalasääsket viihtyvät kalaisan järven puolella. Harvoin näyttäytyviä luhtahuitteja päästiin ihailemaan kesällä ja syksyllä 2010, mutta esimerkiksi 2011 laji tavattiin syksyllä vain kerran. Viimei-

set vesilinnut, harmaahaikarat, taivaanvuohet ja pajusirkut viivyttelevät kosteikolla sen jäätymiseen saakka. Syksy 2011 jatkui hyvin lauhana vuodenvaihteeseen saakka, ja viimeiset harmaahaikarat nähtiin poikkeuksellisen myöhään aivan joulukuun lopulla, jolloin ryteikössä havaittiin myös peukaloinen. Kosteikolla tai kosteikolta on tavattu myös joukko harvinaisuuksia tai kosteikolle ”eksoottisia” vieraita: jalohaikara, kaulushaikara, pikku-uikku, härkälintu, isokoskelo, mustalintu, punajalkahaukka, haarahaukka (muuttolennossa), pulmussirri, mustapyrstökuiri, lampiviklot, kapustarinta, ruisrääkkä, merikotka, luhtakana, luhtakerttunen, idänuunilintu ja pikkusirkku.